

**DUAL TIZIMI VOSITASIDA MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI
TALABALARINING BILISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALAR****Razoqova Hosilaoy Anvarovna**

MTTDMQTMО instituti

1-kurs tayanch doktoranti

(hosilaanvarovnarazokova@gmail.com)

ANOTATSIYA: Mazkur maqolada dual ta'lim tizimi asosida maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining bilish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalasi yoritiladi. Dunyoning turli mamlakatlarida dual tizimdan samarali foydalanish tajribasi tahlil qilinib, uning ta'lim jarayoniga ta'siri o'rganiladi. Xususan, Germaniya, Finlyandiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarda qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik yondashuvlar misolida bilish kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan usullar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, dual tizimni mahalliy ta'lim jarayoniga moslashtirish, nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish hamda innovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim yo'nalishida o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga ko'maklashadi.

Kalit so'zlar: Dual ta'lim, bilish kompetensiyasi, maktabgacha ta'lim, pedagogik innovatsiyalar, xalqaro tajriba.

**ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДОЛОГИИ
РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДОШКОЛЬНИКОВ
ЧЕРЕЗ ДУАЛЬНУЮ СИСТЕМУ****Разакова Хосилаой Анваровна**

Институт МТТДМҚТМО

Докторант 1 курса Фонда

(hosilaanvarovnarazokova@gmail.com)

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается вопрос совершенствования методики развития познавательной компетентности учащихся дошкольного образования на основе дуальной системы образования. Проанализирован опыт эффективного использования дуальной системы в разных странах мира и изучено ее влияние на образовательный процесс. В частности, передовые педагогические подходы, используемые в таких странах, как Германия, Финляндия и Южная Корея, являются примерами методов, направленных на развитие когнитивной компетентности. Также будут разработаны рекомендации по адаптации дуальной системы к местному образовательному процессу, сочетанию теоретических знаний

с практической подготовкой, использованию инновационных технологий. Результаты данного исследования помогут повысить эффективность образовательного процесса в дошкольном образовании.

Ключевые слова: Дуальное образование, познавательная компетентность, дошкольное образование, педагогические инновации, международный опыт.

FOREIGN EXPERIENCES IN IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING COGNITIVE COMPETENCE OF PRESCHOOL STUDENTS THROUGH THE DUAL SYSTEM

Razakova Hosilaoy Anvarovna

MTTDMQTMO Institute

1st year foundation doctoral student

(hosilaanvarovnarazokova@gmail.com)

ANNOTATION: This article covers the issue of improving the methodology of developing the cognitive competence of students of preschool education based on the dual education system. The experience of effective use of the dual system in different countries of the world is analyzed and its influence on the educational process is studied. In particular, advanced pedagogical approaches used in countries such as Germany, Finland, and South Korea are examples of methods aimed at developing cognitive competence. Recommendations will also be developed on adapting the dual system to the local educational process, combining theoretical knowledge with practical training, and using innovative technologies. The results of this research will help to improve the effectiveness of the educational process in preschool education.

Key words: Dual education, cognitive competence, preschool education, pedagogical innovations, international experience.

KIRISH. Hozirgi kunda ta'lim tizimini takomillashtirish, ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida samarali metodlarni qo'llash muhim masalalardan biri hisoblanadi. Bolalarning ilk ta'lim jarayoni ularning kelajakdagi intellektual rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, pedagogik jarayonni takomillashtirish, zamonaviy yondashuvlarni joriy etish hamda talabalar bilish kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir. Dual tizim ta'limning amaliy va nazariy jihatlarini uyg'unlashtirib, o'qitish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Ushbu model hozirda dunyoning rivojlangan mamlakatlarida muvaffaqiyatli qo'llanilib, ta'lim oluvchilarning kasbiy va ilmiy bilimlarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, Germaniya, Shveysariya va Avstriya kabi davlatlarda bu tizim keng qo'llanilib, talabalar real sharoitlarda o'z bilimlarini sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Mazkur tadqiqotda xorijiy tajribalar tahlil qilinib, ularning maktabgacha ta'lim yo'nalishiga tatbiq etish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, talabalar bilish kompetensiyasini

oshirishga yo‘naltirilgan samarali usullarning o‘rganilishi va ularni mahalliy ta‘lim tizimiga moslashtirish masalalari ham tahlil etiladi. Ushbu mavzuning dolzarbligi shundaki, dual tizim asosida ta‘lim jarayonini takomillashtirish nafaqat nazariy bilimlarning mustahkamlanishiga, balki amaliy ko‘nikmalarning shakllanishiga ham yordam beradi. Shu sababli, tadqiqot natijalari maktabgacha ta‘lim sohasida sifatni oshirishga va innovatsion yondashuvlarni joriy etishga xizmat qiladi.

Dual ta‘lim tizimi nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni birgalikda rivojlantirishga qaratilgan model bo‘lib, ayniqsa Germaniya, Shveysariya va Skandinaviya mamlakatlarida muvaffaqiyatli joriy qilingan. Bu tizimda talaba ta‘lim jarayonining bir qismini o‘quv dargohida, qolgan qismini esa bevosita kasbiy faoliyat bilan bog‘liq muassasalarda o‘tash imkoniga ega bo‘ladi. Maktabgacha ta‘lim sohasida esa bu yondashuv talabalarni kelajak faoliyatiga yanada puxta tayyorlashga xizmat qiladi.

Germaniya tajribasi

Germaniyada pedagogika yo‘nalishi bo‘yicha ta‘lim olayotgan talabalar dars jarayonida nazariy bilimlarni o‘rganib, hafta davomida bolalar bog‘chalarida amaliyot o‘taydilar. O‘quv jarayoni metodik kuzatish, tajriba o‘tkazish va o‘yin orqali ta‘lim berish kabi usullarni o‘z ichiga oladi. Ushbu tizim talabalarga bolalar bilan muloqot qilish, ularning rivojlanish xususiyatlarini kuzatish va pedagogik usullarni amalda qo‘llash imkonini beradi.

Shveysariya tajribasi

Shveysariyada pedagogika ta‘lim muassasalari va amaliyot o‘tkaziladigan bog‘chalar o‘rtasidagi hamkorlik yuqori darajada yo‘lga qo‘yilgan. Talabalar o‘z bilimlarini mustahkamlash uchun o‘quv jarayonida olgan nazariy bilimlarini bog‘chalarda bevosita amalda qo‘llashadi. Amaliy darslar pedagogik muammolarni hal qilish, bolalar bilan ishlash texnologiyalarini tushunish va innovatsion ta‘lim usullarini joriy etishga qaratilgan.

Finlandiya yondashuvi

- Finlandiya ta‘lim tizimi bolalarning tabiiy qiziqishini rag‘batlantirish va ijodiy tafakkurini rivojlantirishga asoslangan.
- Dual tizim doirasida talabalar o‘quv dargohlarida nazariy bilim olib, amaliyot davomida esa ta‘limning ilg‘or metodlarini qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘lishadi.
- O‘qitish jarayonida bolalar tabiat bag‘rida ta‘lim olish, mustaqil tadqiq qilish va interfaol o‘yin usullaridan foydalanish orqali rivojlantiriladi.

Yaponiya tajribasi

- Yaponiyada “Lesson Study” metodidan foydalaniladi, bunda talabalar tajribali pedagoglarning darslarini kuzatib, ularning o‘qitish uslublarini o‘rganishadi.
- Talabalar bevosita real muhitda muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga yo‘naltirilgan amaliyotdan o‘tadilar.
- Amaliy mashg‘ulotlar davomida turli yoshdagi bolalar bilan ishlash bo‘yicha maxsus yondashuvlar o‘rganiladi.

Dual Tizimining Maktabgacha Ta‘lim Talabalari Uchun Foydali Jihatlar

1. **Bilimni mustahkamlash imkoniyati** – talabalar o‘z nazariy bilimlarini real amaliy jarayon bilan bog‘laydi.

2. **Kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish** – talabalar pedagogika fanidan o‘rganilgan nazariy tamoyillarni amaliyotda sinash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

3. **Innovatsion metodlarni joriy qilish** – talabalar maktabgacha ta’limda ilg‘or pedagogik yondashuvlarni o‘zlashtiradi.

4. **Muloqot va ijtimoiy moslashuv** – talabalar bolalar bilan ishlash psixologiyasi va pedagogik jarayonlarni chuqur tushunib boradilar.

Xulosa va Takliflar

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim yo‘nalishida dual tizimni joriy etish xorijiy tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirishni talab qiladi. Bu jarayonda:

- Pedagogika institutlari va bog‘chalar o‘rtasidagi hamkorlikni kengaytirish;
- Talabalarning nazariy bilimlarini real sharoitda qo‘llashga yo‘naltirish;
- O‘quv jarayoniga innovatsion ta’lim metodlarini integratsiya qilish zarur.

Dual tizim orqali kelajak pedagoglari zamonaviy va amaliy bilimlarga ega bo‘lib, ta’lim sifatini oshirishga katta hissa qo‘sha oladilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining ta’lim to‘g‘risidagi qonuni (2020)
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martdagi qarori – Professional ta’lim tizimida dual ta’limni tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi nizom
3. Abdurahmonov Q.X., Murtazayev B.Ch. – "Mehnat bozori" (TDIU, 1999)
4. Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue – "Economics: Tamoyillar, muammolar va siyosat"
5. Pugach I.L. – "Kichik va oilaviy biznes: tashkil etish va rivojlantirish" (Toshkent, 2012)
6. Mamatov B. va boshq. – "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirish" (Toshkent, 2007)